

УДК [(371.134:371.2) + 613] (043.3)
DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-186-221-224

ЦИБУЛЬСЬКА Олена Валеріївна –
викладач ВКНЗ «Володимир-Волинський
педагогічний коледж ім. А. Ю. Кримського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8681-5950>
e-mail: tsybulska.elena@ukr.net

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИХОВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Модернізація закладів вищої освіти зумовлена входженням України до єдиного освітнього простору, наближенням до європейських зразків, потребою досягнення високої якості освіти, стандартизацією підготовки фахівців педагогічної галузі, «динамічним процесом, кінцевою метою якого є формування такої професійної якості, як готовність» [2, с. 30].

З огляду на зазначене, проблема готовності вчителів початкової школи до творчої реалізації себе є багатоаспектною і міждисциплінарною. Педагог нової української школи має бути не лише професійнозатребуваним, конкурентоспроможним, мобільним, а й здатним раціонально організувати життєдіяльність, ціннісне ставлення до здоров'я із позицій культури здоров'язбереження – власної та учнів початкової школи. Переконані, що підготовка вчителя з високим рівнем культури здоров'я сприяє вирішенню пріоритетних завдань системи освіти, одним із яких є «виховання людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності» [4, с.18].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових досліджень, які репрезентують здоров'язбережувальну стратегію у процесі підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності, праці М. Дедловської, Б. Долинського, О. Діканової, Н. Карапузової Л. Сливки та ін. Окремі аспекти проблеми формування здорового способу життя висвітлено у працях О. Бондаренко, Т. Бойченко, В. Войтенко, М. Гриньової та інші.

Можливості здоров'язбережувальних технологій в удосконаленні системи професійної підготовки майбутніх фахівців представлені у колі наукових інтересів вітчизняних учених (О. Бондаренко, Є. Єфімова, В. Коваленко, О. Марків, Г. Остапенко, А. Петров та ін.).

Аналіз зазначеного вище доробку

учених, засвідчуючи наполегливість пошуків у розв'язанні проблеми збереження здоров'я майбутніх фахівців, навчання та виховання їх відповідно до засад здорового способу життя, формуванні умінь не тільки дбати про своє здоров'я, а й майбутніх учнів, став тлом для обґрунтування аспектів готовності майбутніх учителів до виховання в учнів початкових класів культури здоров'язбереження.

Мета статті - висвітлити окремі аспекти готовності майбутніх учителів до виховання в учнів початкових класів культури здоров'язбереження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальність порушеної проблеми посилюється об'єктивною потребою у формуванні готовності майбутніх учителів початкової школи до виховання культури здоров'язбереження і недостатньою ефективністю її реалізації у закладах вищої освіти, зокрема нерозробленістю технології культури здоров'язбереження, оновленням змістовно-методичного забезпечення такої підготовки.

Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді, Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. одним із ключових напрямів державної освітньої політики визначають формування здоров'язбережувального середовища, екологізацію освіти та валеологічну культуру учасників освітнього процесу. На часі потреба розробки науково обґрунтованої та апробованої технології культури здоров'язбереження з метою підготовки майбутнього вчителя до їх практичного втілення в освітній діяльності.

Витоки наукового обґрунтування сутності поняття «культура здоров'язбереження» знаходяться у площині аналізу міждисциплінарних категорій «здоров'я», «культура» і понять «здоровий спосіб життя», «здоров'язбережувальне середовище» та ін. Таким чином, під культурою здоров'язбереження в освітньому процесі розуміється комплекс дій та заходів учасників взаємодії з метою цілісного розв'язання проблеми збереження і

зміцнення фізичного, духовного та соціального здоров'я учнів, реалізація якого відбувається у здоров'язбережувальній діяльності. Культура здоров'язбереження – це і спосіб творчої самореалізації особистості вчителя в різних видах здоров'язберігаючої діяльності.

Особлива місія у цьому процесі належить учителю початкової школи і спрямована на застосування комплексу освітніх та виховних ресурсів здоров'язбережувальної взаємодії у початковій ланці освіти, з метою цілісного розв'язання проблеми збереження і зміцнення фізичного, духовного та соціального здоров'я учнів. Перелічене вище значною мірою залежить від готовності вчителя до ефективного опанування культурою здоров'язбереження.

На основі аналізу термінів «підготовка» і «готовність», поданих у словникових джерелах та наукових розвідках із заявленої проблеми, приходимо до висновку, що дефініція «підготовка» розглядається як процес формування, а – «готовність» – як результат (у аспекті нашого дослідження) професійної підготовки, що підтверджує взаємопов'язаність і взаємозумовленість цих понять.

Дефініція «готовність» науковцями трактується як єдність трьох компонентів (когнітивного, емоційного, поведінкового), як сукупність якостей особистості (мотиваційних, пізнавальних, емоційних, вольових) і як стан мобілізації усіх психофізичних систем людини, спрямованих на ефективне виконання професійних дій [1, 5, 8].

На переконання Л. Петриченко, готовність до професійної діяльності, з яким ми повністю солідаризуємося, передбачає наявність у майбутнього фахівця мотиваційно-ціннісного ставлення до професії, володіння знаннями, цілеспрямованістю, що включає переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості й реалізується у моральній, психологічній, професійній підготовці, є результатом індивідуального розвитку особистості, засвоєння ним спеціальних знань, професійних дій і соціальних відносин, сформованості професійно значущих якостей особистості [6].

Компонентами готовності фахівця в аспекті заявленої проблеми дослідження науковці також називають: мотиваційний (позитивне ставлення до професії, стійкі професійні мотиви); орієнтаційний (уявлення про специфіку й умови діяльності, вимоги до особистості); операційний (оволодіння

прийомами професійної діяльності); вольовий (самоконтроль); оцінний (самооцінка своєї професійної підготовки) [1, 5, 6].

Таким чином, поняття «готовність» є цілісним особистісним, структурним утворенням, властивістю особистості, її якістю. З огляду на заявлене, готовність до педагогічної діяльності, на наше переконання, правомірно розглядати як рівень професійної підготовки фахівця з ціннісними установками, сукупністю професійних знань, навичок, умінь.

Теоретичним підґрунтям готовності фахівців до виховання культури здоров'язбереження у майбутній професійній діяльності мають стати модернізовані здоров'язбережувальні технології, гармонійне поєднання навчальних, виховних і розвивальних педагогічних впливів, що конкретизується у навчально-пізнавальній, науково-дослідній і виховній діяльності закладів вищої освіти.

Потребують оновлення наукові підходи до підготовки педагога початкової школи, який на високому рівні володітиме культурою здоров'язбереження і буде готовим до її виховання у молодших школярів. Зусилля науковців мають бути спрямовані на розвиток досліджуваної готовності. Так, зокрема, Б. Долинським науково обґрунтована концепція підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів в освітній діяльності, у якій автор репрезентує підготовку фахівців до зазначеного виду діяльності як цілісний процес, де майбутні педагоги оволодівають фундаментальними знаннями у галузі фізичного, морально-духовного, соціального та психологічного розвитку дітей, їхніх індивідуальних та психофізіологічних особливостей, із метою формування у молодших школярів здоров'язбережувальних навичок і вмінь у різних видах діяльності [3, с. 171–172].

Заслужують на увагу обґрунтовані А. Петровим напрями здоров'язбережувальної діяльності у закладах вищої освіти, серед яких найбільш оптимальні і дієві, на нашу думку, – це проведення гігієнічних заходів з оптимізації режиму робочого дня студентів, забезпечення оптимальної рухової активності та інформаційно-психологічної безпеки навчального процесу, постійний здоров'язбережувальний моніторинг тощо [7].

Формування готовності майбутніх учителів до виховання культури

здоров'язбереження молодших школярів є цілеспрямованим і вимірюваним процесом. З метою ефективного втілення науково обґрунтованих і апробованих технологій культури здоров'язбереження в освітній процес закладів вищої освіти необхідно також здійснювати постійний моніторинг готовності майбутніх фахівців за визначеними і обґрунтованими компонентами. До прикладу, науковець Л. Петриченко виокремлює такі компоненти готовності до професійної діяльності: мотиваційний (потреби, інтереси, мотиви); орієнтаційно-пізнавально-оцінювальний (знання та уявлення про зміст професії і вимоги до професійних ролей, засоби розв'язання професійних завдань, самооцінка професійної підготовленості; емоційно-вольовий – почуття відповідальності за результати діяльності, самоконтроль, вміння керувати діями, з яких складається виконання професійних обов'язків; операційно-дієвий – мобілізація та актуалізація професійних знань, умінь та навичок, адаптація до вимог професійних ролей і умов діяльності; настаново-поведінковий – налаштування на якісну роботу [6]. Єдність цих компонентів свідчить про внутрішню сформованість професійної готовності до виховання культури здоров'язбереження.

Готовність майбутнього вчителя початкової школи до виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження трактуємо як цілісну професійну підготовку, психофізіологічний стан майбутнього педагога, спрямований на усвідомлення важливості та необхідності виховання в учнів початкової ланки освіти культури здоров'язбереження, ціннісного ставлення як до власного здоров'я, так і до здоров'я школярів на основі усвідомлення особистої відповідальності. Це передбачає також підвищення рівня культури здоров'я майбутніх педагогів, засвоєння систем наукових знань із проблем збереження і зміцнення здоров'я; розвиток умінь і набуття навичок самооздоровлення свого організму; пропагування набутих знань; набуття досвіду збереження власного здоров'я і здоров'я учнів; саморегуляція поведінки, спрямованої на взаємодію духовного, фізичного, психічного і соціального аспектів здоров'я.

Висновок та перспективи подальших розвідок напрямку. Проведений теоретичний аналіз і узагальнення дозволив зробити висновок про те, що готовність майбутніх учителів початкових класів до виховання культури здоров'язбереження передбачає цілеспрямований, організаційний процес,

який характеризується включенням майбутніх педагогів у активну здоров'язбережувальну діяльність, формуванням не лише позитивного ставлення до культури здоров'язбереження, а й побудови власної освітньої стратегії з позицій суб'єктності, спрямованості на збереження здоров'я.

Формування готовності до означеного виду діяльності сприяє також розширенню суб'єктного досвіду культури здоров'язбереження майбутніх учителів початкової ланки освіти – від самопізнання себе як суб'єкта життєдіяльності зі сформованими навичками збереження та зміцнення власного фізичного, психічного та соціального здоров'я – до саморозвитку і самореалізації себе як фахівця, готового до виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження.

Стаття не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у розробці навчально-методичного супроводу підготовки майбутніх учителів до формування в учнів початкових класів культури здоров'язбереження.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О. Є. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів : монографія / О. Є. Антонова, Н. М. Поліщук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 248 с.
2. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04. / І. В. Гавриш. – Х., 2006. 34 с.
3. Долинський Б. Т. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язбережувальних навичок і умінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності : монографія / Б. Т. Долинський. – Одеса : Видавець М. П. Черкасов, 2010. 269 с.
4. Московченко О. Н. Системний підхід до оцінки здорового способу життя / О. Н. Московченко // Валеологія. – 1999. – № 2. С. 14–18.
5. Осолодкова Е. В. Формирование готовности студентов педвузов к осуществлению здоровьесберегающего обучения младших школьников: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.08 / Осолодкова Елена Владимировна. – Магнитогорск, 2003. 171 с.
6. Петриченко Л. О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності в позааудиторній роботі: дис... канд.

пед. наук: спец. 13.00.04. / Л. О. Петриченко. – Х., 2007. 240 с.

7. Петров А. О. Організація здоров'я-збережувального процесу у ВНЗ / А. О. Петров // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – 2014. – Вип. 17. С. 245–251. – (Серія: Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини).

8. Федоренко М. В. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи / М. В. Федоренко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2012. № 22 (257). С. 310–316.

REFERENCES

1. Antonova, O. Ye. (2016). *Pidhotovka vchytelia do rozvytku zdoroviazberezhuvanoi kompetentnosti uchniv : monohrafiia*. [Preparing a teacher for the development of students' health-saving competence: a monograph]. Zhytomyr.

2. Havrysh, I. V. (2006). *Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv do innovatsiinoi profesiinoi diialnosti: avtoreferat*. [Theoretical and methodological bases of formation of future teachers' readiness for innovative professional activity: author's abstract]. Kharkiv.

3. Dolynskiy, B. T. (2010). *Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv do formuvannia zdoroviazberezhuvalnykh navychok i vmin u molodshykh shkoliariv u navchalno-vykhovnii diialnosti*. [Theoretical and methodological bases of preparation of future teachers for the formation of health-saving skills and abilities of younger students in educational activity]. Odesa.

4. Moskovchenko, O. N. (1999). *Systemnyi pidkhid do otsinky zdorovoho sposobu zhyttia*. [A systematic approach to assessing healthy lifestyles]. St. Petersburg.

5. Osolodkova, E. V. (2003). *Formyrovanye hotovnosti studentov pedvuzov k osushchestvleniyu zdorovesberehaiushcheho obucheniya mladshykh shkolnykov*. [Formation of readiness of pedagogical students to implement health-saving education for younger schoolchildren]. Mahnytohorsk.

6. Petrychenko, L. O. (2007). *Pidhotovka maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly do innovatsiinoi diialnosti v pozaaudytornii roboti*. [Primary school future teacher preparation for an innovative degree in a post-audit robot]. Kharkiv.

7. Petrov A. O. (2014). *Orhanizatsiia zdoroviazberezhuvannia protsesu u VNZ*. [Organizing of health care process at educational establishments]. Kamianets-Podilsk.

8. Fedorenko M. V. (2012). *Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly*. [Specialties of vocational training for teachers in primary schools]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЦИБУЛЬСЬКА Олена Валеріївна – викладач ВКНЗ «Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А. Ю. Кримського.

Наукові інтереси: формування готовності майбутнього вчителя до виховання в молодших школярів культури здоров'язбереження.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TSYBULSKA Olena Valeriyivna – Teacher VKNZ «Vloldumir-Volynsky Teachers College im.A.Yu. Krymskoho».

Circle of scientific interests: formation of future teacher's readiness to educate young students of health care culture.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2020 р.

УДК 378:[37.011.3-051:74.012]

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-186-224-228

ЧЕКАЛОВА Оксана Едуардівна –

викладач кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну Криворізького державного педагогічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4602-7052>

e-mail: evtushenko.oksan@gmail.com

КРИТЕРІАЛЬНО-ПОКАЗНИКОВИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Враховуючи актуальні вимоги законодавства та інноваційного розвитку сучасної загальноосвітньої школи, підвищення якості

професійної підготовки майбутніх учителів викликали необхідність формування дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва як важливого показника їх професіоналізму. Рівень